

Förslagskriftserie004

Sambo eller förlovning

2 texter söker respons

Katolska Utskottets för Äktenskap och Familj

Skriftserie nr. 2

(Imprimatur Biskop Anders Arborelius o.c.d. 15 maj 2012)

Sambo eller förlovning

av

Diakon Göran Fäldt

”Kärleken kommer från Gud” (1 Joh 4:7).

”Mina kära, låt oss älska varandra, ty kärleken kommer från Gud (1 Joh 4: 7)”. Grundtonen i vår kristna tro är glädjens och förtröstans grundton. Guds kärlek och barmhärtighet omsluter inte bara kristna människor utan varje skapad mänsklig varelse, var hon eller han än befinner sig, frisk eller sjuk, misslyckad eller framgångsrik eller någonstans på denna ständigt föränderliga skala. Alla människor har Guds lag skriven i sina hjärtan och har fått ett samvete för att förhålla sig till denna Guds givna lag:

”Samvetet är människans hemligaste centrum och helgedom, där hon är ensam med Gud och där hans röst gör sig hörd. I samvetet lär man på ett underbart sätt känna denna lag, som fullbordas i kärleken till Gud och nästan. Det är genom troheten mot samvetet som de kristna förenas med övriga människor i att söka sanningen och i att i sanningen söka lösa alla de moraliska problem, som uppstår såväl i den enskildas liv som i den sociala gemenskapen”¹

En kristen lever inte bara för sig själv.

För kristna innebär det ett en kallelse och ett medansvar för att ”följa buden” och så vinna evigt liv (jfr *Mk* 10:17-22). En kristen lever inte bara för sig själv utan för och med andra. Hon är en gemenskapsvarelse enligt en personlig Guds plan. Det betyder att äktenskap eller inte äktenskap, kanske ett ”jungfruligt liv för det himmelska konungarikets skull” som präst, ordensbroder eller ordenssystem, är livsvalsfrågor. Någon gång under livets gång ställs den frågan

¹ Andra Vatikankonciliet, *Kyrkan i världen av i dag*, § 16.

till var och en på ett särskilt sätt. Varje unik människa har ett unikt svar på denna fråga om valet av levnadsform.

Det är ett känt faktum att en majoritet unga människor i vårt samhälle väljer samboformen innan de gifter sig och registrerar sig som samboende utan borglig eller kyrklig vigsel. De skandinaviska länderna har i jämförelse med det övriga Europa flest samboende, ibland mer än 50 % av samlevnadsformerna. Samboendeformen är en av samhället legaliserad social konvention och inverkar, vare sig man vill det eller inte, på unga människors syn på äktenskap och familj. .

Sexualiteten och viljan till barn har bara sin plats i äktenskapet.

Den kyrkliga läran om äktenskapet innebär emellertid att samboformen inte kan godkännas för katolska kristna. Det har sin grund i det faktum att sexualiteten och viljan till barn bara kan ha sin plats i äktenskapet. Katekesen uttalar sig om ”fria förbindelser” på följande sätt: ”Det föreligger en *fri förbindelse* när en man och en kvinna vägrar att ge juridisk och offentlig form åt en förening som innefattar sexuell intimitet (2390)”. Den säger vidare i samma paragraf: ”Sexualakten skall uteslutande äga rum inom äktenskapets ram; utanför denna är det alltid en svår synd och medför uteslutning från sakramenten”. Det Kyrkan *pastoralt* måste väga in för att hjälpa de troende till en rätt förståelse är att ett pars beslut att sambo inte utan vidare kan jämföras med *en vägran* att ”ge juridisk och offentlig form åt en förening som innefattar sexuell intimitet” eftersom de ofta har intentionen att senare ingå äktenskapet juridiskt och offentligt. Med den intentionen att senare samtycka till äktenskapets mening och syfte kan det tyckas omöjligt för paret att ångra något som de uppfattar som gott för dem och som uttryck för kärlek.

”Själens sorg för den begångna synden”.

I en artikel ”Vill du förstöra staden?” skriver kardinal Estevez följande: ”Det är förståeligt att ett par skulle ha stora psykologiska svårigheter att acceptera att en förening i vilken det funnits generositet, gemensamt burna uppoffringar, barn som fostrats i den katolska tron, ”trohet” mellan parterna, ömsesidigt stöd i olika handlingar för att söka Gud, vittnesbördet i ett liv som levts tillsammans som är mänskligt ”självförverkligande” och respektabelt och till och med accepterat av andra, också av katoliker, att denna förening i själva verket ligger under syndens tecken och kräver omvändelse och bot. Det är förståeligt att den tridentinska definitionen av ånger som ”själens sorg och avsky för den begångna synden, med föresatsen att inte synda i framtiden”² är svårt för dessa personer att acceptera, särskilt om de förstår det som en fullständig och total förkastelse av varje händelse som vävts in i mönstret av en förening som varit ”oregelbunden” till att börja med och fortsätter att vara det i sig själv. I dialog med dessa personer måste en taktfull analys göras, vilket inte åstadkoms lätt, i vilken parterna lyckas *urskilja själva synden*, som alltid är avskyvärd och oacceptabel, *från vissa konsekvenser av synden*, som inte är dåliga i sig själva och i vilka de till och med kan glädja sig, därför att de är positiva bevis på Guds frälsningsplan.

I den pastorala omvårdnaden om dessa personer är naturligtvis tålamod och frågans gradvisa behandling särskilt viktig, inte på så sätt att det som var dåligt tidigare är bra nu utan snarare låta dem som befinner sig i sådana situationer upptäcka den glädje ånger och försoning kan föra med sig”.

Förlovningen är den säkraste och normala vägen fram till vigseln.

² Denzinger-Schonmetzer, *Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, 1676. Jfr kapitlet ”Pastoral omvårdnad av personer vars familjestatus är oregelbunden”, Jorge Kardinal Medina Estévez, Rom, 3 januari, 1997; ”*Y los creo varon y mujer*”, *Escritos sobre el matrimonio y la familia*, 1997, Ediciones Universidad Católica de Chile, Santiago, Chile; engelsk översättning Ignatius Press, San Francisco, 2003; jfr Troskongregationen: ”Brev till biskoparna i den katolska kyrkan beträffande mottagande av den heliga kommunionen för frånskilda och omgifta i de troendes gemenskap”, 1994.

För många konfirmerade katolska män och kvinnor som tänker ingå äktenskap i framtiden innebär den kyrkliga positionen en allvarlig samvetsfråga. Det gäller både dem som vill gifta sig tidigt och dem som gifter sig sent i livet. Man frågar sig om Kyrkan verkligen har rätt att undervisa om äktenskapet som en bindande norm för döpta kristna människor. Kyrkan å sin sida ser det som en del av sitt av Kristus givna uppdrag att undervisa alla folk om evangeliets budskap i hela dess vidd och med alla dess konsekvenser. Hon har både rätt och skyldighet att tolka den gudomliga lagen om människans sexuella liv och dess djupare betydelse. För de katolska kristna undervisar hon i dessa frågor som bindande för samvetet.

Kyrkan framhåller därför alltid att det är viktigt att kallelsen till äktenskap prövas på det kristna sättet, genom förståelsen av *det sakramentala i äktenskapet*.

Ett moget och ömsesidigt ställningstagande är grundläggande för att kunna samtycka till det kristna äktenskapets mening och syfte. Kyrkan har därför ett pastoralt ansvar för alla sina medlemmar och måste framhålla *förlovningstiden* som den säkraste och normala vägen fram till vigsel och bröllop. För reflektion kring ämnet förlovning hänvisas till artikeln av kardinal Angelo Scola i denna skrift.³

De blivande makarna bör känna varandra tillräckligt väl för att efter sina vigsellöften börja sitt äktenskapliga samliv med kännedom om de etiska normer som Kyrkan förmedlar. Med förståelse för tidens särskilda krav måste hon emellertid förklara den äktenskapliga etiken för dem på ett förstående och medkännande sätt och alltid i respekt för deras värdighet som människor.

Med hänsyn till att det i många fall för de unga förefaller rätt och riktigt att bo tillsammans före äktenskapet vill Kyrkan genom sitt pastorala och tjänande uppdrag i Sverige hjälpa dem att finna den goda vägen både i sin relation till varandra och till Kyrkan. Detta kräver en förtroendefull dialog. Det kräver också god vilja och förståelse för vad som är plikt och vad som fordrar uppoffring.

³ Översättning av Appendix 6, "The Engagement Period: A Gift and a Task in the Preparation for Marriage" från den engelska översättningen "The Nuptial Mystery", (Michelle K. Borrás) av det italienska originalet ("Il mistero nuziale", Rom 1998-2000), till svenska april 2009 - februari 2011, G. Fäldt; utg. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, US/ Cambridge UK, 2005.

Kärlekens relation måste vårdas i *ett livslångt perspektiv*.

Kanske inte ens så goda förutsättningar och trohet mot Kyrkans undervisning leder till full förståelse av kärlekens sanna väsen. Det kardinal Angelo Scola säger i kapitlet (se sidan xx) om tillgivenheten är viktigt och värt att meditera över både under förlovningstiden och under äktenskapets fortsättning. På något sätt bidrar det till ett sökande efter den sakramentala meningen med äktenskapet.

Kyrkan kan visa förståelse för att det på grund av boendeförhållanden, studier, yrkesförberedelse eller yrkesutövning i många fall kan tyckas svårt för Kyrkans medlemmar att leva åtskilda, kanske på olika orter och i olika församlingar. Kyrkan är också medveten om att de blivande makarnas egna föräldrar kan vara antingen kritiska till samboendet eller försiktigt positiva. I en sådan situation i dagens samhälle kan de unga känna sig osäkra och uppleva en distans till sin Kyrka. De känner sig ibland med rätt eller orätt oförstådda både av Kyrkan och av sina familjer. Samtidigt hyser de hopp om att få leva i ett livslångt kärleksfullt och trofast förbund. De måste också ha goda argument för att stå emot gruppträck i unga år.

Kyrkan menar att det är väsentligt att vårda kärlekens relation i *ett livslångt perspektiv*. Samtidigt förstår hon att människor som inte valt den kristna livsvägen också vårdar kärlekens relation och håller trohetsidealet högt. Icke kristna, eller människor med annan religion, vill också ta ansvar för varandra och för barn. Men de uppfattar i allmänhet inte löftet om livslång trohet som *ett sakramentalt tecken* som hjälper de gifta att nå helighet. De uppfattar inte bröllopet på samma sätt som kristna. De betraktar inte nödvändigtvis respekten för kyskheten och oskuldsfullheten mellan en man och en kvinna som viktig och väsentlig från relationens första början. Däremot delar de säkert uppfattningen att viljan att leva sitt liv tillsammans i kärlek måste mogna genom personlig självkänedom och socialt ansvar.

Biktens och eukaristins sakrament är ju framför allt en hjälp och ett stöd.

Om alltså de par, som avser att gifta sig, *kommer överens om att leva i ett kyskt förhållande* men faktiskt sambor utan att ge uttryck för sin kärlek i den äktenskapliga akten, måste inte Kyrkan framhålla att det sakramentala livet i församlingen *kategoriskt* är uteslutet. Biktens och eukaristins sakrament är ju framför allt en hjälp och ett stöd för att söka och finna Gud och med Guds hjälp leva efter sin kristna kallelse. Katekesen uttalar sig om ”fria förbindelser” på följande sätt: ”Det föreligger en *fri förbindelse* när en man och en kvinna vägrar att ge juridisk och offentlig form åt en förening som innefattar sexuell intimitet.”⁴ Den säger vidare i samma paragraf: ”Sexualakten skall uteslutande äga rum inom äktenskapets ram; utanför denna är det alltid en svår synd och medför uteslutning från sakramenten”. Om det alltså i en förtroendefull pastoral dialog med parterna framkommer att det inte föreligger vägran att juridiskt och offentligt ingå äktenskapet, och att paret har upptäckt möjligheten att leva i sexuell avhållsamhet fram till vigseln, har man i själva verket kunnat ”definiera vad synden är” (jfr Estévez, ovan).

Kyrkan vill i stället framhålla det stora värdet av en förlovningstid utan samboendeformen.

Sakramenten är aldrig en ren privatsak. De hör till den troende gemenskapen och till Kyrkans inre liv. Om nu ett par *av goda skäl* bestämmer sig för samboende men är överens om att inte påbörja det äktenskapliga samlivet, måste de också tänka på församlingen och den kyrkliga gemenskapen. Det hör då till sakens natur att medkristna i församlingen inte kan känna till en sådan moraliskt acceptabel överenskommelse mellan de blivande makarna eller att de inte vägrar den juridiska och offentliga formen utan har den fasta intentionen att inom en nära framtid gifta sig enligt den katolska ordningen. De

⁴ Katolska Kyrkans Katekes, n:r 2390.

lever enligt den moraliska normen men utåt ser det ut som om de inte respekterade den.

Det måste då höra till det kristna ansvarstagandet att paret inte offentligt *uppträder som gifta* i gemenskapen för att inte respekten för dem ska naggas i kanten.

De bör finna det naturligt som kristna att anförtro sin överenskommelse åt präster och diakoner, vänner och församlingsmedlemmar, så att den goda gemenskapen består. När de sedan påbörjar de vigselförberedande samtalen kan de tillsammans med prästen eller diakonen inrikta sig på det ansvar det kristna äktenskapet medför för paret i det sexuella samlivet. Om Kyrkan alltså under vissa omständigheter kan acceptera ett fysiskt delat boende, kan det aldrig tolkas som ett godkännande av sexuella akter före eller utanför äktenskapet.

Kyrkan i Sverige kan alltså inte acceptera samboendet som regel, därför att samhället gör det lagligt. Hon vill i stället framhålla det stora värdet av en förlovningstid utan samboendeformen. Äktenskapet kommer till som ett förbund mellan två fria mänskliga personer ”för alltid” – till ”döden skiljer åt” och får Guds välsignelse och kärleksfulla stöd. Deras sexuella samliv skall enligt skapelseordningen och den naturliga lagen alltid vara öppet för nytt mänskligt liv. Det är då viktigt att valet av kallelse i livet får den tid det behöver för den rätta förberedelsen och mognaden. Att ”pröva” det äktenskapliga samlivet i förtid är egentligen inte till hjälp för att veta om man ”passar ihop”. De som verkligen älskar varandra och förstår sitt ansvar kommer ändå att ”passa ihop” – genom kärlekens kraft och Guds nåd. I Katekesen kan vi också läsa om ett slags ”rätt att försöka”:

Äktenskapet ett tecken på en sakramental nåd som återspeglar

Kristi förening med Kyrkan.

”Hur det än står till med fastheten i beslutet hos dem som ägnar sig åt för tidiga sexuella förbindelser ”ger inte sådana handlingar säkerhet åt mäns

och kvinnors personliga relationer med varandra – framför allt ger de dem inte skydd mot fantasier och nycker.”⁵

Om det vore så att ”äktenskapet på prov” skapade tryggare och stabilare äktenskap skulle den allmänna skilsmässostatistiken kanske se annorlunda ut än vad den gör i verkligheten. Orsakerna till de många skilsmässorna i Sverige är naturligtvis många och komplexa. Det måste också med sorg konstateras att många äktenskap som börjat med förlovningstiden, kristna eller borgerliga, också drabbas av separation eller skilsmässa.

Som katoliker erkänner vi alla Kyrkans läroämbete i påven och biskoparna.

Traditionen och erfarenheten i Kyrkan säger också att de unga kristna kan uppleva lycka tillsammans också genom att leva åtskilda fram till bröllopet och det egna hemmet. Det är Kyrkans övertygelse att en sådan inställning till sexualitet, äktenskap och familj är *det bästa valet*. Den fostrar till goda egenskaper och till kristen självuppoftning i den vackraste uppgift unga kristna kan ha: att föra livet vidare, skapa ett levande och kärleksfullt hem och vara öppna för andra människors andliga och sociala behov.

Som katoliker erkänner vi alla Kyrkans läroämbete i påven och biskoparna. Påven är Kristi Ställföreträdare och vi är alla förpliktade att som Kyrkans medlemmar och Guds barn lyssna, vilja förstå och leva i äktenskapet enligt hans och vår biskops undervisning. Därför kan vi avsluta vårt bidrag till förståelse av sambofrågan med ett citat ur Paulus VI:s encyklika *Humanae Vitae* (n:r 8) som säger följande om äktenskapet:

”Äktenskapet är således långt ifrån att vara en följd av slumpen eller resultatet av naturkrafternas blinda förlopp utan i själva verket av Gud Skaparen så vist och förutseende inrättat för att i människorna förverkliga hans kärleksplan. Därför utvecklar man och hustru genom den ömsesidiga överlåtelse till varandra, som är speciell och exklusiv för bara dem, den personliga gemenskapen i vilken de fullkomnar varandra och samarbetar med Gud vid tillblivelsen och fostran av nytt mänskligt liv. För

⁵ KKK, 2391; jfr Troskongregationen, *Persona humana*, n:r 7.

döpta innebär därutöver äktenskapet ett tecken på en sakramental nåd som återspeglar Kristus förening med Kyrkan”.

+

**Förlovningstiden – en gåva och ett uppdrag i
förberedelsen till äktenskap.**

av

Kardinal Angelo Scola

Metod är en nödvändig förutsättning.

När man talar om verkligheten bakom förlovningstid, kärlek och äktenskap, finns oundvikligen en risk att man uttrycker sig oklart och tvetydigt, eftersom begreppen flyter ihop i kontakt med varandra. För att hantera denna verklighet i det nu rådande kulturklimatet, måste vi hålla oss till ett grundläggande kriterium för sund kritisk förmåga, nämligen att så långt som möjligt ha kontakt med verkligheten. För att använda en fras av en av det västerländska tänkandets mest inflytelserika filosofer, nämligen Husserl, har vi i dag anledning att göra vårt yttersta för att ”vända tillbaka till tingen i sig själva”. I den betydelsen bidrar den klassiska realismen med ett ytterligt relevant bidrag, nämligen att definiera den grundläggande sanningsnivån som tankens förmåga att begripa verkligheten och anpassa sig efter den (*Thomas' adaequatio intellectus in rem*).

Också det största men tragiska geniet bland dem som tolkat det samtida samvetet – Nietzsche - betonar samma sak, det vill säga Husserls krav på att vända tillbaka till verkligheten som den är, och till det klassiska påståendet att begreppet måste ha verklighetsanknytning. Han använder det ovanligt träffande uttrycket ” jag kallar det lögn att inte vilja se det som kan ses, och att inte vilja se det som det är”(Antikrist, 1895). Han gör uttalandet just i *Antikrist*, som är den allvarligaste invändningen som någonsin formulerats mot kristendomen.

För att undvika lögn – att inte vilja se något som så som det kan ses – måste man alltså vända sig i riktning mot tingen i sig, till *res*, saken. Detta metodologiska kriterium behövs mer än någonsin, om vi ska använda oss av den kristna erfarenhetens grundläggande begrepp.

Att lova trohet – trolovning.

Vilken verklighet talar vi om i förlovningstiden, eller trolovningen?
Termen ”trolovning” kommer från ”trogen” eller ”trohet” och pekar på ett löfte om tillit och trohet och är ett uttryck för att ge något som tecken på ett löfte.

Man utlovar sin ”trohet” eller förbinder sig att vara trogen, eller anförtror sig, därför att man vet att den som tar emot uttrycket för att vara trogen själv talar sanning eller är trovärdig. Konkret sammanfaller förlovningen, eller trolovningen, med en handling som kan vara formell med utbyte av ringar för att uttrycka en mans och en kvinnas ömsesidiga förtroende för varandra.

”För alltid” hör till frågans väsen.

Om trolovningens ”sak” alltså ligger i löftet betyder detta löfte att man i förväg binder sig till eller för något. Löftet är en slags pantsättning som förutsäger en verklighet som kommer att fullbordas. Sett ur västerländsk idéhistorias perspektiv, och ur alla kulturers perspektiv, ges löftet om trohet vid det tillfället då trolovningen är ett tecken och en förutsägelse av den fullständiga och ömsesidiga gåvan av sig själv som kallas äktenskap. Vår mänskliga och kulturorienterade bräcklighet kan relativisera denna grundläggande erfarenhetsfaktor efter eget behag men kan aldrig fullständigt eliminera den från människans hjärta. Jag tröttnar aldrig på att säga till ungdomarna: ”När ni verkligen är förälskade uppmanar jag er att inte säga till er pojkvän eller flickvän ’jag älskar dig’ utan att lägga till ordet ”för all framtid”. Man kan till och med vara innerligt övertygad om att man inte förstår hur man skulle kunna misslyckas med att säga det, men när man av hela hjärtat säger ’jag älskar dig’ till någon, så kommer ordet ’för all framtid’ naturligt. Detta ’ för all tid’ hör till frågans väsen. När ett par trolovar sig eller förlovar sig har de utan tvekan uttalat sin avsikt för äktenskapet och insett att det måste vara oupplösligt.

Moralismen hör till det mesta opassande sättet

att tala till unga människor.

Det hittills sagda förefaller mig vara avgörande. Jag är övertygad om att moralismen, både i sin rigorösare eller slappare form, utgör det mest fundamentalt opassande sättet att tala till unga människor om vad det innebär att fria. Moralismen uppstår nämligen just ur oförmågan att framställa saker och ting – äktenskapet – som de är, eller ur en brist på tro att den andres intelligens kan begripa denna verklighet. Men saker och ting är nu en gång sådana de är och ingår i Guds plan som människan enligt samma plan har förmåga att begripa.

Själva agerar vi snarare som en far som blir irriterad och bara säger ”nej, det gör du inte!”, när hans dotter säger, ”nu ska jag gå ut!” utan att först fråga. Och när hon frågar ”varför får jag inte det?” svarar han, ”därför att jag säger det!” Han kan bara inte ge något skäl och kan inte övertyga. På liknande sätt påstår vi (och med rätta!), ”Äktenskapet måste vara ouplösligt” och fastnar i fällan att säga detta vårt ”måste” utan att ens komma så långt som till att också förklara ”varför”.

Om någon inte begriper sig på hur det förhåller sig med vissa saker, saknar han eller hon ett övertygande skäl för att känna sig fri som människa. Intelligensten och viljan samverkar inte och verkligheten förblir oklar sådan den faktiskt är beskaffad. I all mänsklig aktiv erfarenhet kan man urskilja ”det som är” och ”det som måste vara”, det vill säga både det ontologiska och det etiska. Dessa två är en fast sammansättning. Det är när man närmare betraktar tingen som de faktiskt är och verkligheten som den är beskaffad som det ”etiska”, det ”som måste vara på ett visst sätt” får en ny och kreativ form.

Det går inte att komma ifrån att vi här alltid står inför en högre moralisk utmaning. Kierkegaard menar att vi då står inför en ”omstart”. Trots att vi känner oss otillräckliga och saknar ett sammanhang, kan vi vid närmare betraktande börja på ny kula och göra en ”omstart”. Moraliskt liv innebär just mer än allt annat att ”börja på ny kula”. Vi måste kunna ångra oss och kan bara inte utgå från att vi redan skulle vara fullkomliga.

Hur kan vi lita på objektiva tecken och bevara friheten?

- den viktiga frågan är om de motsvarar verkligheten.

-

Om vi tänker på den första och direkta erfarenheten av kärlek utan förutfattade meningar, måste vi hålla med om att vi inte kan säga ”jag älskar dig” utan att lägga till ”för alltid”. Troheten är inte ett bihang utan hör till kärlekens eget väsen .

Det för oss till själva hjärtat av denna brinnande fråga. Återigen ger vi ordet till Balthasar. I ”*Vetekornet – några aforismer*”⁶ skriver han i en serie

⁶ Engelsk översättning, San Francisco, Ignatius Press, 1995.

texter som verkligen lyser av kristen förståelse, ”där otrohet finns, har kärlek aldrig funnits. Där trohet finns, finns inte ännu nödvändigtvis kärleken. I hjärtat kan man säga, ”även om jag inte kan älska dig, vill jag åtminstone vara dig trogen”. Men trohetens band leder antingen till kärlek eller bevarar i sitt eget djup en kärlekens knut som knyts bortom tidsbegreppen, trots att känslan saknas.”

Troheten som inryms i kärleken är i verkligheten kärlekens höjdpunkt därför att den garanterar kärlekens ständiga pånyttfödelse, till och med när den tycks ha gått förlorad för det egna medvetandet och varje gång man spontant tänker på den. Troheten har redan bundit samman de två i en knut som motstår tiden.

Utifrån denna utsaga är det möjligt att vandra i spåren av den västerländska kärlekens historia . Vi skulle till exempel kunna visa på effekterna av romantikens tvetydiga tolkning av kärleken under sjutton- och artonhundratalet, som fatalistiskt knöt kärleken till döden och som därigenom skadade den genom sin syn på ansvaret. Förlovningstiden är däremot en tid då man kan komma till klarhet om kärleken är bestående; det är en tid då ansvarstagandet stegvis kommer in i bilden. Det är tack vare den tiden som de två individerna i sin egen frihet leds till äktenskapets *res*, dess sak eller ting, och inom detta tillstånd till den oupplöslighet som är den högsta formen av äktenskaplig trohet.

”Att komma till klarhet om sin kallelse”.

Ouppösligheten och troheten är grund till att äktenskapet i egentlig mening är en kallelse. Vad för slags kallelse kan det handla om hos två människor som tar varandra och sedan låter den egna instinkten bestämma över dem? Endast i Kristi ursprungliga och intima bröllopsakrament och i Kyrkan uppnår äktenskapet oupplöslighet och når höjdpunkten i kallelsen. Med respekt för klarläggandena från konciliet i Trient är denna kallelse inte kvalitativt annorlunda i jämförelse med kallelsen till jungfrulighet eller det vigda livet. Med hjälp av begreppet trohet som den högsta formen av kärlek, så som Balthasar föreslår det, förstår vi begreppet *verifiering*, att komma till klarhet. Några klarlägganden av det senare begreppet förefaller nödvändiga .

Det finns i dag ett mycket utbrett begrepp som kallas ”verifiering av en kallelse (eng. *vocational verification*) ”, som helt identifieras genom ”att pröva på” en livsstil, med den illusionen att ju mer erfarenhet man samlar på sig,

ju klarare idé om sin kallelse får man. Ordet ”verifiering”, från sitt latinska uttryck *verum*, har tvärtemot att göra med ett faktum. I upprinnelsen till alla kallelser i Gamla och Nya Testamentet finns en överraskning, nämligen så att något händer som är oförutsett och oförutsebart och som ibland bemöts med rent motstånd (tänk på Jonas kallelse!).

Jag har ibland sagt så här när jag talat till ungdomar, ”tänk er att en av er en dag lyssnar till en franciskanbroder, som kommer till er församling för att prata om missionsarbete, och blir full av entusiasm och beslutar åka iväg för att arbeta med mission i Colombia. Tänk er att denne unge man allvarligt förbereder sig några år och övertygar mamma och pappa, som varit helt emot idén hela tiden, och ber fästmän (eller flickvännen) att gifta sig med honom tidigare än planerat, så att de kan åka tillsammans. Anta sedan att han gör allt detta och att Columbia kvällen innan han ska resa, då allting är förberett och han har flygbiljetten i handen, drabbas av en statskupp och gränserna stängs. Den unge mannen hade alltså inte kallelsen att bli missionär i Colombia. Det är ett faktum. Självklart betyder det inte att hans drivkraft att arbeta för människor i utvecklingsländerna skulle utsläckas. Den kommer till utlopp på annat sätt, så som den evige Fadern kommer att visa honom.

Att få klarhet betyder att jag mitt uppe i mittdagliga liv förstår att något som händer i mitt liv också uppenbarar min kallelse. Kallelsen besannas steg för steg genom alla de tecken som Försynen erbjuder mig att lyda i frihet och offentligt. Att verifiera en kallelse innebär att kunna lita på en mångfald objektiva tecken, på objektivt identifierbara spår i ett liv i frihet, och att man på grund av dessa omständigheter inte är rädd för den offentliga och bindande dimensionen i ett sådant liv.

Har ni aldrig funderat över varför så många ungdomar flyr den offentliga sidan i sina affektiva relationer? (Jag tänker naturligtvis inte på att de bara visar sig tillsammans och presenterar sitt sällskap för föräldrarna eller församlingen.) Som jag ser det, beror det på att de har förlorat tanken på verifiering. Vi har redan observerat hur en frihet som reducerats till fritt val undviker varje typ av bindning.

När verifieringen inte innebär fullständigt engagemang för den andres frihet och genomförs som en serie ”prov” går det enda sättet att bygga upp berättelsen om sin personlighet och fullborda den förlorat, därför att ”provserien” inte leder till ett lydnadsförhållande till fakta.

Efter att ha fullbordat hela verifieringsprocessen kan värdet av ”urskillning” eller ”urskiljande” upptäckas på nytt, om man befriar ordet (så på

modet i dag!) från en tvivelaktig tolkning, som skulle få det att betyda någon slags tidigare gjord analys i hemmet lugna vrå. Ordet betydde ursprungligen medveten och kritisk granskning. Om urskiljandet fick sin plats i början skulle man inte kunna undgå att falla i en av två fallgropar, antingen ett fullständigt och lika fullständigt illusorisk självbestämmande, eller ett utanförskap enligt någon annans omdöme. Båda förstör den kristna kallelsetanken.

Att autonomt bestämma, utan att lyssna till rösten av den som kallar, betyder att inte respektera kallelsens natur, än mindre missionens. Ingen kan sända sig själv, inte ens Sonen eller Anden! Det mest grundläggande och rigorösa missionsbegreppet innebär just detta, att det är omöjligt att sända sig själv. Men den som kallar (ger kallelsen), kallar mig: ingen kan ersätta mig i mitt ansvar och jag kan inte heller lämna det ifrån mig till någon, oavsett hur helig eller vis denne andre kan vara.

'Tillgivenheten' är den goda skola, där "du" är villkoret för att "jag" förverkligas.

Förlovningsperiodens och äktenskapets inre kärna måste uppenbarligen vara tillgivenheten. Tillgivenheten och arbetet är de två stora dimensioner som hjälper människan att förverkliga sin personlighet. På den punkten uttalar Freud en stor sanning, när han säger att det är den psykologiskt friska människan som förstår hur man ska arbeta och hur man ska utöva kärleken.

Den känslomässiga dimensionen är således en av två stora mittlinjer som människan har tillgång till för att förverkliga sin existens och bli medveten om sin personlighet, sedd i sin helhet. Den helige Johannes underbara påstående, med sitt eko från profeterna, kan understryka vad vi menar, "de skall alla vara undervisade av Gud"(Joh 6:45; jfr Jes 54:13, Jer 31:33 -). Vi har alltid förmågan att lära oss något, "från vaggan till graven", när vi helt tagit till oss vidden och bredden av vad tillgivenhet och arbete betyder. Varje livsfas kan bära med sig ett växande.

"De skall alla vara undervisade av Gud."

Vad är då tillgivenhet (engelskans *affection*, italienskans *affetto*) för något? Ordets latinska etymologi pekar tydligt på förbindelsen mellan begrepp och verklighet. Som vi redan konstaterat betyder det latinska passiva verbet *affici aliqua re* att ”slås av något”. Något händer oss och vi måste först inregistrera detta ”som slår”. Vi kan då definiera tillgivenhet med hjälp av dess engelska och italienska form som ett fenomen som innebär att människan fångas upp, intas eller ”slås” av något eller någon. (Svenskans ord är av aktiv art, att ”ge något eller någon till något eller någon”, eller, som konkret exempel, ”jag är given till dig”, *övers. anm.*). Han eller hon drivs till att rikta sin persons hela energi – intelligens, vilja och frihet – mot den andre, eller den andra, som är den som utmanar, därför att han eller hon upplever denna utmaning (provokation) som något som kan förverkliga en utveckling, som man tidigare inte kunde ha haft någon föreställning om.

Förälskelsen som källa till trolovningen har i den meningen en stark pedagogisk kraft. Enligt tingens eller sakernas natur (d .v. s. Guds plan för dem) motsvaras alltid denna utmaning (*provokation*) från den ene eller den andre av en attraktion, en dragningskraft, förmågan att ”dra till sig”. Den väg mänsklig tillgivenhet vandrar – förälskelse, förlovning, giftermål – börjar alltså i en *passio* som fyller den andres existens med en dragningskraft som inverkar på mig och provocerar mig till ett svar. (*Passio*, i betydelsen att gå förbi, att passera förbi, *övers. anm.*) Detta svar är samtidigt en längtan efter det som är gott hos den andre och en längtan efter det goda för mig själv. Alldeles i början är det emellertid alltid svårt att särskilja dessa två ting.

”Jag” att ha gått i ”duets” skola.

Tillgivenhetsdimensionen och man- kvinna relationen är således den underbara skola som ”jaget” får besöka som ett privilegium. Det är i den man lär sig att det faktiskt är omöjligt att säga ”jag” utan den andre. Med andra ord är det ett villkor för att kunna säga ”jag” att ha gått i ”duets” skola. I den skolan lär man sig vilken vikt och plats den andre har i ens liv ⁷

⁷ jfr Erik Gustav Geijers *jag- du filosofi*, Anders Lundahl, *Erik Gustaf Geijer – Filosofen*, Nya Doxa, 1999, *övers. anm.*

Du, kvinna, är lika fullt person som jag, en man. Du är det på ett sätt som är radikalt annorlunda, så avgörande och så otillgänglig. Du är precis detta, annorlunda. Här ser vi hela kraften i mannens och kvinnans ursprunglighet. Eller också kan man säga, att den sexuella skillnaden är oöverstiglig, i alla fall i psykoanalytiska termer, och omedvetet bekräftad av den kristna livsvisionen. Därför är det så ännu idag i det nya millenniet att vi ser exempel på diskriminering mellan män och kvinnor. Det beror inte på att man inte tänker tillräckligt djupt på jämlikheten. Det beror på att man inte tänker tillräckligt djupt på den sexuella skillnaden. Tyvärr måste till och med de mest skarpsinniga formerna av feminism inse det.

Av den anledningen föredrar jag uttrycket ”asymetrisk ömsesidighet” framför det mer utbredda ”komplementär” för att beskriva ”det sätt på vilket manligt och kvinnligt förhåller sig till varandra. Inte ens i den intimaste formen av enhet mellan man och hustru – Bibelns ”ett kött”- upphävs inte skillnaden. Den ena förblir oförminskat annorlunda, en ”annan”. Och denna oöverstigliga skillnad mellan de två är tecknet och platsen för den tredje parten: det är här ett barn hör hemma.

Det är inte utan anledning som Balthasar i sin bok om kontemplativ bön säger följande: ”Den enda analogi naturen tycks erbjuda närheten till den gudomliga sanningen är föreningen mellan könen, fastän analogin bara stämmer om vi utelämnar tidsintervallen mellan de två personernas förening i ett kött och dess resultat i ett barns födelse⁸; det är viktigt att se att Balthasar når fram till ett sådant uttalande i meditationen över Treenigheten, där han visar sig så klart trogen sitt sätt att förstå varandets konstitutiva struktur, (*förf. anm.*). När vi kommit så långt kan vi förstå hela vidden av och meningen med förhållandet mellan mannen och kvinnan, så som Gud planlagt den och Skriften beskrivit den: bröllopsmysteriet är en oupplöslig sammanflätning av den sexuella olikheten (skillnaden, tinget eller saken i sig), kärleken (jag – du förhållandet) och fruktbarandet (*prokreationen*).

Kärlekens tre dimensioner.

För att återvända till huvudtemat kan vi sammanfattningsvis säga att förlovningstiden är en trohetens tid, plats och utrymme, där ett ”jag” kallas till den andres underbara skola, med en enda dragningskraft, för att lära sig om sig själv. I den betydelsen kommer vi ihåg budet, ”älska din nästa som dig själv”. I

⁸ U. von Balthasar, *Prayer book*, 1961

den stora debatten om den sanna kärlekens väsen, kan vi varken acceptera den överdrivna och förmodade oegennyttan eller det som alltför snabbt leder till självcentrering. Inte ens i den mest kompletta självförglömmelse kan en naturlig drivkraft till det egna ”jagets” självförverkligande undvikas. Kärleken till Gud, kärleken till den andre och kärleken till sig själv är kärlekens tre dimensioner. Självklart förstås här kärleken till sig själv som kärleken till var och ens objektivt goda och inte som en egoistisk egenkärlek.

De unga är mycket öppna för sanningen om saker och ting.

Om det förhåller sig så återfinner vi grunden för tillgivenheten mellan en man och en kvinna i ett värdeomdöme. De unga verkar vakna till när de hör något sådant därför att de är mycket öppna för sanningen om saker och ting, sådana dessa saker och ting är av sig själva. Tragedin ligger hos oss själva som ofta vill maskera sanningen om saker och ting genom att tala abstrakt. Visserligen är en del ämnen svåra och till och med väldigt svåra att hantera – det kan vi inte förneka – men det är en annan sak. Svårigheterna är en sak och abstraktion en annan. Det abstrakta är skilt från livet.

Kristus är roten till tillgivenheten.

I grunden för tillgivenheten ligger alltså ett värdeomdöme. Varför är den andre värd att älskas helt och fullt? Därför att jag förstår att om jag älskar den andres öde helt och fullt, så är det också något gott för mig. Jag uppnår alltså mitt eget goda när jag gör det. Dessa frågor nuddar vid de djupaste skrymslena i det som är ”jag”. Att säga ja här och nu vid denna upptäckt drar in det kristna frieriet i bilden. Någon lät sig själv i frihet krossas på korsets skamliga galge och höll sig inte för god för att utropa, ”varför har du övergivit mig?” och så sätta hela sitt eget goda på spel. Han är alltså själv måttet för den andres och mitt öde och för den andres och min egen självuppfyllelse. Han är min samtida och jag kan följa honom i den konstellation av relationer som han har byggt upp och som utan avbrott i kontinuiteten nått också mig. Också jag har av nåd kommit in i kretsen av hans vänner som sträcker sig från generation till generation.

Kristus är roten till den tillgivenhet som blommar mellan mannen och kvinnan därför att han frambringade sin brud på korset och håller henne levande och ny utan fläck eller skrynkla, bortom de trognas alla synder, bortom (för att låna ett uttryck av Maritain) kyrkliga personers synder som inte kan sammanblandas med kyrkans *person*.

Unga måste få hjälp att förstå att det ideal som de förbereds på genom att dras till varandra och bli förälskade och genom sin förlovningstid är detta bröllopsmysterium mellan Kristus och kyrkan, det ursprungliga och eskatologiska par som Fadern övervägde när han skapade mannen och kvinnan.

Mannen och kvinnan är själva den stora väg som undervisar oss inför Lammets bröllopfest, som är det slutliga och högsta i bröllopsmysteriet.⁹

+

Med dessa två texter ber vi om Guds välsignelse för alla som vill leva i äktenskapets heliga sakrament och försäkrar er om förbön för alla som vill gifta sig. Hos er alla finns möjligheten till verklig lycka. I er ligger också Kyrkans liv och framtid. Vi önskar er varmt lycka till och stor lycka i ert liv!

Katolska Utskottet för Äktenskap och Familj

Stockholm i advent 2012

+

Tillägg om borgerlig vigsel

Om alltså de par, som avser att gifta sig, *kommer överens om att leva i ett kyskt förhållande* men faktiskt sambor utan att ge uttryck för sin kärlek i den äktenskapliga akten, måste inte Kyrkan framhålla att det sakramentala

⁹ Appendix 6, "The Engagement Period: A Gift and a Task in the Preparation for Marriage". Översättning från den engelska utgåvan "The Nuptial Mystery", av Kardinal Scolas verk "Il mistero nuziale", Rom 1998-2000. Den engelska utgåvan har publicerats av Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005. Den svenska översättningen är gjord av Göran Fäldt, 2011.

livet i församlingen *kategoriskt* är uteslutet. Biktens och eukaristins sakrament är ju framför allt en hjälp och ett stöd för att söka och finna Gud och med Guds hjälp leva efter sin kristna kallelse. Katekesen uttalar sig om ”fria förbindelser” på följande sätt: ”Det föreligger en *fri förbindelse* när en man och en kvinna vägrar att ge juridisk och offentlig form åt en förening som innefattar sexuell intimitet (KKK 2390)”. Den säger vidare i samma paragraf: ”Sexualakten skall uteslutande äga rum inom äktenskapets ram; utanför denna är det alltid en svår synd och medför uteslutning från sakramenten”. Om det alltså i en förtroendefull pastoral dialog med parterna framkommer att det inte föreligger vägran att juridiskt och offentligt ingå äktenskapet och att paret har upptäckt möjligheten att leva i sexuell avhållsamhet fram till vigseln har man i själva verket kunnat ”definiera vad synden är” (jfr Estévez, i *Sambo eller förlovnings*, ovan).

”Den borgliga vigsel som i många länder krävs för civilt status som gifta kan av döpta katoliker ingås under samma föresättningar som omnämnts för samboförhållandet. Denna vigselform avser visserligen att ge offentlig och juridisk status åt relationen men kan inte likställas med det sakramentala tecknet i kyrkans vigselordning. I många länder ingås därför äktenskap först borgerligt och sedan kyrkligt om möjligt på samma dag”. G. Fäldt.

+

(Till baksidan av boken)

För kristna innebär det ett en kallelse och ett medansvar för att ”följa buden” och så vinna evigt liv (jfr *Mk* 10:17-22). En kristen lever inte bara för sig själv utan för och med andra. Hon är en gemenskapsvarelse enligt en personlig Guds plan. Det betyder att äktenskap eller inte äktenskap, kanske ett ”jungfruligt liv för det himmelska konungarikets skull” som präst, ordensbroder eller ordenssyster, är livsvalsfrågor. Någon gång under livets gång ställs den frågan till var och en på ett särskilt sätt. Varje unik människa har ett unikt svar på denna fråga om valet av levnadsform.

Den här lilla skriften vill vara till hjälp för de unga kristna som tänker sig en framtid som gifta. Men hur ska det börja, frågar sig många? Uppenbarligen menar Kyrkan att förlovnings tiden utan samboende är den ”rekommenderade” formen. Vad är förklaringen? Katekesen uttalar sig i klarspråk på följande sätt om ”fria förbindelser”: ”Det föreligger en *fri förbindelse* när en man och en kvinna vägrar att ge juridisk och offentlig form åt en förening som innefattar sexuell intimitet (2390)”.

Hur ska man förstå det i en tid och ett samhälle som fullt ut godkänner samboformen som socialt – och etiskt – mönster? Man behöver trons

gåva för att finna ett svar. Gud inbjuder troende kristna att lära känna sin kallelse och försöka förverkliga den. Vill vi verkligen tro på det? Gud inbjuder också dem som inte tänker mycket religiöst på saken att genom sin goda vilja medverka till det gemensamma samhällets uppbyggnad. Alla har ett slags större ansvar för varandra: för barnen och medmänniskorna. Alla söker nog tryggheten i kärleken och önskar ingenting annat än att bevara den. Därför föreslår Kyrkan ett slags ”kärkort” inför äktenskapet. Den lilla boken kan vara en del i den stora kursen som livet erbjuder.

Göran Fäldt